

Marianna Styczyńska
Natalia Gumińska
Cecylia Nawrot
Kenny Spence
Colin Chisholm

SPRAWOZDANIE Z IV MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI EKSPERCKIEJ *NOWE HORYZONTY W EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ. MEN IN CHILDCARE*

W dniu 24 października 2014 roku w Krakowie odbyła się IV Międzynarodowa Konferencja Eksperska *Nowe Horyzonty w Edukacji Przedszkolnej. Men in Childcare*. Konferencja ta została zorganizowana przez mgr C. Mirelę Nawrot z Ośrodka Doskonalenia i Kształcenia Ustawicznego PARTNER w Zabrze. Współorganizatorami tejże konferencji byli: dr Marianna Styczyńska z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, z Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego w Kaliszu i mgr Natalia Gumińska, doktorantka Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, oraz dwóch inicjatorów Europejskiej Sieci Men in Childcare, Kenny Spence i Colin Chisholm z Edynburga w Szkocji. Wagę konferencji podkreślało liczne uczestnictwo ekspertów, prelegentów z 8 krajów Unii Europejskich i Stanów Zjednoczonych. Odbiorcami konferencji byli dyrektorzy przedszkoli, nauczyciele przedszkoli, psychologowie, terapeuci, pracownicy naukowcy.

Zamierzeniem organizatorów było promowanie sprawdzonych i skutecznych rozwiązań w edukacji przedszkolnej w celu wymiany doświadczeń i nawiązania współpracy z ekspertami z krajów Unii Europejskiej oraz Stanów Zjednoczonych, a także zachęcenie do interdyscyplinarnej wymiany doświadczeń i wiedzy w zakresie wychowania i rozwoju dziecka w okresie edukacji przedszkolnej oraz szerzenie dobrej praktyki na polu krajowym i międzynarodowym.

Przez cały dzień obrad toczące się dyskusje koncentrowały się wokół nowych horyzontów w edukacji przedszkolnej. Wszyscy prelegenci podejmowali w swoich wystąpieniach problematykę włączania mężczyzn do pracy z dzieckiem, począwszy od najwcześniejszych przedziałów wiekowych. Konferencję rozpoczęła dyrektor Ośrodka Doskonalenia i Kształcenia Ustawicznego PARTNER, mgr C. Mirela Nawrot, która przywitała zgromadzonych gości i dokonała oficjalnego otwarcia obrad. Nakreśliła ona wagę rozważań podejmowanych w ramach *Nowych Horyzontów w Edukacji Przedszkolnej* dla harmonijnego rozwoju dziecka oraz nawiązała do wcześniejszych trzech konferencji zorganizowanych z inicjatywy ośrodka, co wskazuje na ciągłe zainteresowanie problematyką poruszaną w czasie IV Międzynarodowej Konferencji Eksperckiej *Nowe Horyzonty w Edukacji Przedszkolnej. Men in Childcare*.

Współpracę z ekspertami szkockimi Kennym Spence'em i Colinem Chisholmem wiąże się z wizytą studyjną w centrach opieki dziecięcej w Edynburgu, począwszy od marca 2005 roku. Podczas kilkudniowego pobytu w Szkocji mgr C. Mirela Nawrot, dyrektor ośrodka „Partner”, oraz dr Marianna Styczyńska, nauczyciel akademicki, odwiedziły kilka placówek przedszkolnych znajdujących się w Edynburgu. Miały one możliwość prowadzenia obserwacji uczestniczącej funkcjonowania w nich dzieci od najwcześniejszych przedziałów wiekowych. Kreatorami przestrzeni edukacyjnej w wielu z tych odwiedzanych placówek byli mężczyźni włączeni do pracy z małymi dziećmi. W trakcie pobytu w Edynburgu podjęte zostały rozmowy nakierowane na budowanie współpracy między placówkami szkockimi a wybranymi placówkami edukacji przedszkolnej w Polsce.

Konsekwencją prowadzonych dyskusji były konferencje organizowane przez Ośrodek Doskonalenia i Kształcenia Ustawicznego PARTNER dla nauczycieli przedszkoli. Pierwsza z nich – I Międzynarodowa Konferencja Ekspercka *Mężczyzna w przedszkolu* – odbyła się w Gliwicach, podobnie jak druga zatytułowana *Zmiana stereotypów w opiece i wychowaniu nad dzieckiem w przedszkolu*. Trzecią inicjatywą było zorganizowanie III Międzynarodowej Konferencji Eksperckiej *Mężczyzna w opiece nad dzieckiem w przedszkolu*, która odbyła się w Warszawie. We wszystkich konferencjach brali udział zagraniczni eksperci pod patronatem Men in Childcare w Szkocji.

Na uwagę zasługują także próby badań sondażowych prowadzonych pod kierunkiem dr Marianny Styczyńskiej przez studentów diagnozujących niedobory opieki rodzinnej. Istotnym już wtedy podejściem „naprawczym” w ramach kompensacji syndromu braku ojca w rodzinie było znalezienie jego

substytutu. Rozwiązanie zaproponowane i wprowadzone przez Szkotów w ich centrach opieki dziecięcej to próba tworzenia optymalnego środowiska rozwojowego dla dzieci wywodzących się ze środowisk dotkniętych patologią społeczną, niewłaściwymi wzorcami oddziaływań wychowawczych. Adekwatnie do tezy Janusza Korczaka „dzieciństwo czyni człowiekiem” twórcy projektu i programu Men in Childcare zareagowali na potrzeby dzieci z tak zwanej grupy podwyższonego ryzyka i włączyli do pracy z nimi, począwszy od najwcześniejszych przedziałów wiekowych, mężczyznę.

Po oficjalnym otwarciu IV Międzynarodowej Konferencji Eksperskiej *Nowe Horyzonty w Edukacji Przedszkolnej* i wystąpieniu przedstawicieli z Polski zaproszeni do udziału w rozważaniach teoretyczno-empirycznych eksperci z poszczególnych krajów prezentowali swoje wykłady.

Jako pierwszy wystąpił Kenny Spence ze Szkocji. Podał on pod rozważania temat: „Czy płęć w pracy z dzieckiem w przedszkolu ma znaczenie?”. W swojej prezentacji nakreślił realia społeczne dotyczące życia i funkcjonowania współczesnych szkockich rodzin. Wskazał wiele zagrożeń, z jakimi one się borykają. Przedstawił też trudną sytuację dzieci spowodowaną rozpadem i rozkładem pożycia małżeńskiego, rozbiciem rodziny, alkoholizmem, przemocą, brakiem ładu moralnego, brakiem świadomości pedagogicznej. Wspomniał o negatywnych konsekwencjach tych uwarunkowań dla harmonijnego rozwoju dziecka. Pięćdziesiąt procent małżeństw kończy się rozwodem, duży procent nieletnich dziewcząt rodzi dzieci. W takiej rzeczywistości nie ma prawidłowych wzorców, które najmłodszy mogliby naśladować.

Najczęściej dziecko cierpi z powodu braku ojca, który jest mu tak bardzo potrzebny do rozwoju jak matka. Brak ojca w wychowaniu i jego negatywne konsekwencje zauważyło także Ministerstwo Edukacji w Szkocji, co spowodowało opracowanie specjalnych programów wspierających ideę kontaktu dziecka z dwiema płciami od najwcześniejszych lat. Szkocka minister edukacji uznała takie przedsięwzięcie w pracy z dziećmi za priorytetowe. Prowadzone są w kraju liczne kampanie ukazujące korzyści z włączania mężczyzn do opieki przedszkolnej. Zrównoważone przedszkole pracuje lepiej, a wzorce męskie są wskazane i niezbędne dla prawidłowego i harmonijnego rozwoju dziecka.

Z badań przeprowadzonych nad grupą dzieci, w której pracował mężczyzna, wynika, że dzieci te zdecydowanie lepiej funkcjonują aniżeli te pozbawione takiego kontaktu. Mężczyźni w przedszkolu to zupełnie inny rodzaj opieki. Ojcowie mogą rozmawiać z innymi mężczyznami o dzieciach. Rodzicom łatwiej się komunikować. Pomoc mężczyzny uważają za potrzebną. Mężczyzna

w przedszkolu – jak podkreślił na zakończenie swoich rozważań teoretyczno-empirycznych Kenny Spence – to bardzo pozytywna zmiana.

Kontynuacją kwestii podjętej przez eksperta szkockiego było wystąpienie Andersa Farstada, dyrektora Szkołki Przedszkolnej w Asker, w Oslo. Przedstawiciel Norwegii skoncentrował w swoim wykładzie uwagę na kobietach i mężczyznach w edukacji przedszkolnej oraz na równości szans. Prelegent edukacją przedszkolną zajmuje się od 35 lat.

Ministerstwo Edukacji w Norwegii wspiera starania podtrzymywania zatrudnianych już w placówkach mężczyzn oraz stara się stworzyć przyjazne warunki rekrutacji i pozyskiwania nowych adeptów tej sztuki. W kraju czyni się także próby zdiagnozowania sytuacji odchodzenia niektórych mężczyzn z zawodu. Tworzy się również plany działań innowacyjnych, proponuje się kontynuację pracy w ramach sieci. Projekt Men in Childcare i współpraca reprezentantów z krajów UE i USA w ramach międzynarodowej sieci umożliwi stosowanie rozwiązań reaktywacji zawodowej mężczyzn i przygotowuje ich do zatrudnienia w przedszkolach i instytucjach oświatowych do pracy z małymi dziećmi. Jest to ważny element aktywizacji społecznej w tym kraju.

W ramach wymiany doświadczeń i poszukiwania nowych koncepcji planuje się zorganizowanie w przyszłym, 2015 roku w Asker międzynarodowej konferencji, kolejnej z cyklu Men in Childcare.

Ciekawym i wartościowym podejściem jest przedstawiona przez norweskiego eksperta propozycja stworzenia międzynarodowego systemu kształcenia dla mężczyzn z możliwością odbywania stażów w przedszkolach różnych krajów oraz wspólne z przedstawicielami krajów podejmujących omawianą problematykę opracowanie i realizowanie międzynarodowych planów szkoleń i stażów.

Prezentacja Katarzyny Pawlik, dyrektora Przedszkola nr 334 z Warszawy, Rektora Optymizmu, dotyczyła kariery mężczyzn w edukacji przedszkolnej w Polsce. Prelegentka wskazała badania, które zostały przeprowadzone w Polsce na temat zatrudnienia mężczyzn i kobiet w polskich przedszkolach. Zwróciła uwagę na punkty krytyczne awansu zawodowego dotyczącego kariery nauczycieli. Zaakcentowała nowe horyzonty w przedszkolach, a tym samym koncepcję zatrudniania mężczyzn na stanowisku pomocy wychowawcy. Jej wystąpienie pokazało ścieżkę awansu zawodowego nauczycieli w Polsce oraz sposoby finansowania nauczycieli. Prelegentka nadmieniła, że nauczyciel wychowania przedszkolnego w świetle badań polskich jest zawodem typowo kobiecym, stąd też mały procent mężczyzn zainteresowanych pracą w przedszkolu.

Przyczynek do konstruktywnej dyskusji stanowiło wystąpienie dr Mariany Styczyńskiej, nauczyciela akademickiego, która zainspirowała słuchaczy do refleksji nad włączeniem mężczyzn do pracy z dzieckiem w przedszkolu postrzeganej w kategoriach wyboru czy konieczności. Ukazała dzieciństwo jako pierwszy okres życia, najważniejszy i najpiękniejszy etap rozwoju dziecka, którego nie można marnotrawić i lekceważyć. Od jakości dzieciństwa zależy niejednokrotnie dalszy rozwój dziecka i jego kariera edukacyjna. Prelegentka zwróciła uwagę na różne kategorie dzieciństwa. Mówiła o dzieciństwie szczęśliwym, radosnym i tym samotnym, wyjałowionym emocjonalnie, mówiła o dzieciach opuszczonych, niepotrzebnych, bez poczucia bezpieczeństwa, wiary w lepsze jutro, o dzieciństwie pozbawionym prawidłowych wzorców. Wskazała konsekwencje braku ojca w rodzinie dla harmonijnego rozwoju dziecka, wyjaśniła, że zespół braku ojca objawia się stanami napięć, agresywnością, słabym przystosowaniem do życia. Analiza źródeł teoretyczno-empirycznych w bardzo licznych przypadkach dzieci pozbawionych opieki i wsparcia ojca w rodzinie wskazuje konieczność włączenia mężczyzny do zinstytucjonalizowanych form opieki nad dzieckiem.

Obecność mężczyzny w pracy z dzieckiem już w przedszkolu w dużej mierze przyczynia się do „zastępowania” nieobecnego w niektórych domach ojca, stanowi kompensację niedoborów opieki rodzinnej. Dzieci mają wtedy szansę na budowanie właściwego obrazu siebie, swojej obecnej i przyszłej roli społecznej, właściwego funkcjonowania w roli wyznaczonej przez płeć. Bardzo często wzorce zapamiętane w dzieciństwie są przez chłopców wykorzystywane w dorosłym życiu, dlatego niezmiernie ważne jest, by ów wzorec istniał chociażby w postaci nauczyciela – mężczyzny.

Marianna Styczyńska odniosła się także w swoich rozważaniach teoretyczno-empirycznych do przeprowadzonych na wybranych populacjach badawczych badań sondażowych diagnozujących potrzebę bądź konieczność „wprowadzenia” mężczyzny do projektowania przestrzeni edukacyjnej przedszkola i pracy z dzieckiem. Próbowała odpowiedzieć w oparciu o zgromadzony materiał empiryczny na pytanie, co może być przyczyną braku mężczyzn w przedszkolu. Poddani ankietyzacji wskazywali na następujące czynniki: niskie zarobki, strach przed brakiem akceptacji społecznej, brak zrozumienia ze strony konserwatywnego społeczeństwa, obawy związane z oskarżeniem o pedofilię, uwarunkowania lokalne (w środowiskach wiejskich i małomiasteczkowych dominuje nadal tradycyjny podział obowiązków: ojciec – żywiciel rodziny, matka – opiekunka dzieci i „kapłanka” domowego ogniska).

Z przeprowadzonych badań sondażowych wynika, że mężczyźni są gotowi zastąpić kobiety w dotychczasowych zawodach uważanych za typowo kobiece. Podjęte rozważania, zdaniem prelegentki, nakłaniają do postawienia kilku pytań:

- Dlaczego tak niewielu mężczyzn jest nauczycielami?
- Jakie korzyści daje dziecku włączenie mężczyzny do opieki przedszkolnej?
- Co mogą wnieść mężczyźni do edukacji przedszkolnej?
- Czy możliwe jest obalenie mitu, że tylko kobieta jest idealna do tworzenia systemu opiekuńczego?
- Czy możemy zmienić istniejące w naszym społeczeństwie stereotypowe myślenie?
- Czy mamy szansę stać się społeczeństwem wolnym od uprzedzeń i bardziej otwartym?

Poruszony problem włączania mężczyzn do opieki w placówkach przedszkolnych jest stale obszarem otwartym do diagnozy oraz badania postaw społeczeństwa polskiego wobec tak śmiałego i oryginalnego przedsięwzięcia, które daje szansę na wspieranie i wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci z tzw. grupy podwyższonego ryzyka.

Ciekawą dla wszystkich uczestników konferencji informacją była zapowiedź ukazania się książki *Mężczyźni, którzy pracują z małymi dziećmi* Davida Brody'ego. Wiadomość tę przekazał ekspert z Holandii Lauk Woltring. Sześciu bohaterów książki opowiada w niej jak „trafiło” do pracy z najmłodszymi. Ukazują oni czytelnikowi, w jaki sposób budują swoją mądrość w zawodzie, który jest tak sfeminizowany. W rozważaniach dotyczących tej pięknej pracy z dziećmi zawartych w publikacji kreślą ideały silnej męskości. W książce jest nie tylko dużo rozumu, ale i dużo serca. To cenne przedsięwzięcie może być inspiracją do podejmowania pracy przez mężczyzn w placówkach przedszkolnych. Wydawnictwo Partner współpracujące z Ośrodkiem Doskonalenia i Kształcenia Ustawicznego PARTNER jest w trakcie opracowywania polskiej wersji językowej powyższej pozycji.

Kolejnym prelegentem był David Wright, przedstawiciel Anglii, twórca prywatnej sieci przedszkoli Paint Pots Nursery w Southampton w Anglii. W swoim wystąpieniu bardzo refleksyjnie nakreślił potrzebę mężczyzny w edukacji najmłodszych, potrzebę równowagi płci w rozwoju i życiu dzieci. Wskazał konieczność przeprowadzenia zmian w pracy placówek przedszkolnych, albowiem dzieci potrzebują mężczyzn i kobiet. Ze względu na płęć odpada z pracy rzesza ekspertów. W swoim wystąpieniu przedstawił realia pracy

z małym dzieckiem i zmiany w wychowaniu przedszkolnym, uwzględniając przeobrażającą się kulturę, a tym samym wyznaczył nowe horyzonty w pracy z najmłodszymi. Należy zmieniać stereotypy, należy zmieniać społeczeństwo na bardziej tolerancyjne. Dwa procent kadry przedszkolnej w Anglii stanowią mężczyźni. Zdaniem prelegenta stoimy w obliczu podjęcia wielu nowych wyzwań społecznych. Istotną we wprowadzeniu odważnych podejść do edukacji przedszkolnej mogłaby być praca z tzw. mentorami. Należy podjąć wyzwanie zmiany dotychczasowej rzeczywistości przedszkolaka.

Próbę szukania sposobów na zaangażowanie mężczyzn do udziału w życiu dziecka oraz przedszkola zaprezentowała mgr Anna Nocoń, nauczycielka Przedszkola Niepublicznego „Stokrotka” w Gliwicach. Pokazała w prezentacji, jak w okresie od 2009 do 2014 roku zbudowała komunikację z ojcami w grupie przedszkolnej i w jaki sposób rozwijała zamierzone cele. Zachowanie ojców na spotkaniach, zajęciach, uroczystościach było w okresie dwóch lat kierowane przez nauczycielkę, następnie przeszło do fazy zaangażowania się we wsparcie dla innych ojców i budowania rozmów między ojcami na temat pobytu dziecka w przedszkolu, potem powstał plan współpracy w grupie. Prelegentka zwróciła uwagę na aktywizowanie ojców w Klubie Ojca, wskazała ważny aspekt wychowania małego dziecka w dzisiejszych czasach – z ojcem i bez ojca. Jako jeden z główniejszych tematów na spotkaniach Klubu pojawia się zagadnienie emigracji rodziców z powodu pracy, przeważnie ojca. Przebywanie ojców w przedszkolu, w grupie dziecięcej jest potrzebne wielu dzieciom. Mężczyźni śmieją się z innych zdarzeń, bawią się z dziećmi, uprawiają sporty, lubią pracować z narzędziami, czytają inaczej bajki, wykonują szybciej skomplikowaną dekorację w sali. To ciekawe przedsięwzięcie pod hasłem „Klub Ojca w przedszkolu” zainspirowało ekspertów do dyskusji w obszarze poszukiwania kreatywnych form współpracy i współdziałania z mężczyznami-rodzicami.

Na zakończenie wystąpił Jerry Parr, ekspert ze Stanów Zjednoczonych, dyrektor Willow Tree Early Education w Londonderry w New Hampshire w USA. W swojej prezentacji skoncentrował uwagę uczestników konferencji na 15 dowodach wskazujących na męskie uwarunkowania bycia nauczycielem we wczesnej edukacji. Prelegent wskazał kierunki pracy z małym dzieckiem oraz jak współpracować jako mężczyzna nauczyciel z kobietą nauczycielem – koleżanką z pracy. Poruszył temat bardzo trudnego zawodu, ale męskiego, ponieważ skuteczność pracy nauczyciela mężczyzny świadczy, że dzieci, z którymi pracują mężczyźni, są bardziej otwarte, chętne do podejmowania wyzwań, określają ryzyko oraz budują odwagę i samodzielność. To znaczące wy-

stąpienie podsumowało konferencję i pobudziło uczestników do refleksji i do wprowadzania wypracowanych modeli w Polsce. Jerry Parr przedstawił swój wywód w sposób bardzo oryginalny i refleksyjny, co dało początek twórczej dyskusji.

Na zakończenie konferencji każdy z jej uczestników otrzymał certyfikat w wersji polskiej i anglojęzycznej, stanowiącej konsekwencję współpracy między dwoma krajami oraz ośrodkami reprezentującymi je.

Następnego dnia odbyło się spotkanie Międzynarodowej Sieci Ekspertów Men in Childcare, w której wzięło udział 15 osób z UE i USA. Celem spotkania było podsumowanie konferencji, zaprezentowanie przeprowadzonych działań i podjętych inicjatyw od roku 2013 do obecnego, a także planowanie przyszłorocznych przedsięwzięć, spotkań i zakresu międzynarodowej konferencji organizowanej w Norwegii w 2015 roku oraz ustalenie zadań do wykonania, które zostaną podsumowane w Asker w Oslo.